

Bidrag til Spørgsmaalet om Skatter paa faste Ejendomme.

Af Marcus Rubin.

I.

Dersom det udelukkende var fiskale Hensyn, Omsorg for Statens Kasse, der gjorde sig gjældende ved Undersøgelsen af, hvilke Skatter man skal paaligne, vilde dette Emne have langt mindre Interesse, end det har, og have fremkaldt langt færre Diskussioner, end Tilfældet er. Grundskatter og Personskatter, direkte og indirekte Skatter, hver er ejendommelig for sin Tid og i sit Land; Staten skal vel altid og overalt have Penge, men én Tid lader de Rige gaa fri, en anden de Fattige, én Tid vælger Jorden til Skatteobjekt, fordi man ser Jorden for sine Øjne, man har noget haandgribeligt, noget, der ikke slipper bort fra En, en anden Tid, et andet Land, vælger Personen, fordi Individet ikke her ængstes for at lade Staten se i hans Kasse, han er selv med til at lukke den op, selv med til at lukke den i, og selv med til at bestemme, hvad der skal tages ud af den, én Tid bruger Skatten til nye Industrier, nye Erhverv i Landet, til en anden Tid har Skatten Tendens til at mindske Kløften mellem Rige og Fattige, den størst mulige Lykke for

det størst mulige Antal Mennesker» er Maalet, og en Skat, der «fordeler», kan da blive et af Midlerne.

Det mangler ikke paa Exempler til at vise Rigtigheden af det her sagte. Vi vælge Tolden. Tolden maa ikke lægges paa Raaprodukter, thi det hæmmer Industrien direkte, og ikke paa forarbejdede Produkter, thi det hæmmer Industrien indirekte, den maa ikke lægges paa Nødvendighedsgjenstande, thi det gaar ud over Fattigfolk, og ikke paa Luxusgjenstande, thi det giver Intet i Kassen. Man ser, hvormange Hensyn der tages, før man kommer til det rent Fiskale, og i hvor høj Grad dette træder i Baggrunden. Eller nu et andet Exempel: Skatten paa Formue og Indkomst. Hvis der er nogen Skat, man har kæmpet for «for Principets Skyld», uden endda at have haft Mod til at foreslaa den som Statens Hovedskat, da er det den. Og hvorfor kæmper Nutiden for denne Skat? Fordi den ganske særligt er Skatten paa Evne, den er en Realisation af «Retfærdigheden», af Hensynet, af Skatten, der ser, hvor den tager, og ikke gaar iblinde. Derfor hænger Progressionen saa nøje sammen med denne Skat, det, ikke at tage blot forholdsmæssigt mere fra den Rige end fra den Fattige (proportionalt), men uforholdsmæssigt (progressivt), at lige Evnerne ud og gjøre «Lykken» saa vidt mulig lige stor (Lykken maalt paa den Maade, Mennesker overhovedet kan maale den), at tage, indtil Hensigtsmæssigheden byder at standse, at dele Ret og Skjæl, Sol og Vind imellem Individerne i saa høj Grad lige, som det lader sig gjøre uden at krænke Samfundets Velfærd som Helhed.

En Ting staar altsaa fast, det er i vor Tid ikke først og sidst Statens Kasse, der tages Hensyn til, det er ikke Maaden, hvorpaa man hurtigst og lettest kan faa Pengene

ind, Vægten lægges paa; man spørger om, hvad er retfærdigst? Hvad man nu end forstaar ved Retfærdigheden, og hvor langt eller hvor kort man end vil strække den, og hvad enten det er Statens Beskyttelse eller Individets Evne, man anser for den retfærdigste Maalestok for den retfærdigste Skat, saa er det dog klart, at den almindelige Tendens er, at ramme Individet i Forhold til hans Stilling i Samfundet. At Staten ikke betragter sig som en Institution, der svæver højt oppe over Individerne, at den er solidarisk med disse, saaledes at et fattigt Folk giver en fattig Stat («pauvres paysans, pauvre royaume»), derom har der ingen Tvivl hersket, siden Nationaløkonomien opkom. Men at Folkets Fattigdom eller Rigdom ikke blot skal maales ved den samlede Nationalformues Størrelse, men ogsaa i høj Grad ved Formuens Fordeling, det er først atter og atter fremdraget i Nutidens Nationaløkonomi og turde anses som Grundtanken i den moderne økonomiske Politik.

Det er et Udslag af denne Grundtanke, der viser sig i Forslagene om Skatter paa Grundejendommen; Forskjellen mellem før og nu viser sig klarest i Forskjellighederne mellem de Grundejendomsskatter, der haves, og dem, der blive fordrede. Vi skulle i det Følgende søge at vise Betydningen af denne Forskjel, og det navnlig ved et enkelt Bidrag til Ejendomsskatternes Historie og Statistik.

II.

En Skat paa de faste Ejendomme kan være Skat paa Huset og Skat paa Grunden. En Skat paa Grunden vil atter kunne lægges enten udelukkende efter Grundens

Areal eller efter Grundens Værdi i det Hele taget, og hvis dette Sidste bliver Tilfældet, er det, at denne Skat mere eller mindre bliver en Form for en Beskatning, eller — med et haardere Udtryk — en Konfiskation af Jordrenter.

«Jordrente» er jo Forskjellen imellem det Udbytte, de i Samfundet prisbestemmende Jorder give ved en vis Mængde Opofrelser, og det Udbytte, de over de prisbestemmende staaende, givtigere, Jorder give ved den samme Mængde af Opofrelser. Jordrenten fremkommer ved, at den stigende Efterspørgsel efter Jordproduktet ikke kan tilfredsstilles paa de samme Vilkaar, som i det Øjeblik, Efterspørgslen begynder at stige, d. v. s., at medens f. Ex. en stigende Efterspørgsel efter Sko ikke i Længden vil gjøre Skoene dyrere, vil en stigende Efterspørgsel efter Korn eller Huse bringe Producenterne til at gaa til stedse daarligere Jorder eller at anvende stedse større Produktionsomkostninger paa de Jorder, der allerede ere tagne ind under Dyrkning. De Jorder, hvis Produkt er nødvendigt til at forsyne Markedet, og som have de største Produktionsomkostninger ved et vist Udbytte, ere de prisbestemmende, de Jorder, der staa over disse, have altsaa en stadig Gevinst, et Plus ud over Produktionsomkostningerne, og dette Plus er Jordrenten. Det er saaledes det voxende Samfunds voxende Krav, sammenholdt med den forskjellige Godhed af de til Markedets Forsyning nødvendige Jorder, der giver de Jorder, der staa over det nederste Trin i Skalaen, og af hvilke Udbuddet altid er begrænset, Jordrente. Men paa samme Maade som saaledes den Kapital, der er nedlagt i Jorden, faar en Extragevinst, faar ogsaa alle andre Kapitaler en Extragevinst, monopoliseres, naar den Pro-

duktion, hvori Kapitalen er nedlagt, enten er begrænset i sit Udbud fra Begyndelsen af eller senere bliver det, og denne Extragevinst bliver overalt baade for Jorden og for alle andre Produktioner stedse større, jo intensivere Efterspørgslen er. Der er saaledes paa en vis Maade ingen Forskjel imellem Jordrentemonopolet og alle andre Monopoler. Jordrenten, siger man, og siger man med Rette, er kun en Betaling for Kapitaler, der ere bundne i Jorden, Kapitaler, der faa en større Rente end den almindelige, fordi de Foretagender, de ere bundne i, til Tider have særlig heldige Konjunkturer, idet Efterspørgslen efter disse Foretagenders Produkter ere i stærk Stigning, samtidig med, at Udbuddet er begrænset, eller idet den Jord, Kapitalen er nedlagt i, skal have en anden og bedre Anvendelse, end Meningen var, da Kapitalen blev nedlagt — et Held for dem, der have været forudseende nok til at ane dette, et Held for dem, der have haft Midler nok til at spekulere deri, og et Held for dem, der sovende er kommet til den Lykke at have deres Kapitaler anbragte i disse Foretagender, i denne Jord! Men det Monopol, der derved er fremkommet, fortsætter man, er ifølge sin Natur ikke anderledes end ethvert andet Monopol, end det, Ejeren af et antikt Møbel har, hvis dette er gaaet i Arv i hans Familie, Ejeren af en Malers Ungdomsarbejde, der senere er blevet værdifuldt blot ved at være knyttet til Mesterens Navn og Haand, Ejeren af en Forretning, der efterhaanden er kommet i Ry, ja af et Blad, der ved en eller anden politisk Omvæltning er kommet en vogue, alt dette kan skyldes Forudseenhed eller Lykke, men man kan ikke betragte Jordmonopolet som Noget derfra forskjelligt, det er begrebsmæssigt det samme, — og notabene! Følgen af alt dette er da, at det ikke lader sig

gjøre at anvende særlige Forholdsregler lige overfor Jordmonopolet, naar man lader de andre Monopoler i Ro.

Sandheden af, at denne Grundlighed imellem dette og de andre Monopoler er tilstede, lader sig ikke bestride; men det forstaar sig af sig selv, at fordi man er naaet saa vidt, at man kan paavise, hvorledes denne Art af Monopoler og de andre Arter have samme Oprindelse, samme Definition og Forklaring, saa er dermed ikke givet, at Jordmonopolet ikke ogsaa har visse afgjørende Forskjelligheder fra de andre Monopoler. — Der gives en Maade at abstrahere paa, hvorved man afklæder Fænomenerne alt det, der er karakteristisk for dem, og derved naar til en Rubricering, der er lige saa korrekt som utilfredsstillende. Naar Lassalle i sin «Kapital und Arbeit» *) fortæller om den Sammenligning, et aandrigt Selskab en Aften anstillede imellem Napoleon den Store og Jordemoder, Madam Müller: at de begge vare Mennesker, kun den ene en Mand, den anden en Kvinde, saa er dette en god Parodi paa den korrekte Abstraheren og korrekte, men tillige lidet givende, Rubricering, der er saa hyppig i Nationaløkonomien. Denne Maade at systematisere paa mangler ikke sin Fare. Det er f. Ex. den, der har bragt saa megen Forvirring ind i Undersøgelsen om Kapitalbegrebet**). Det er denne Abstraktion, der klæder Jord-

*) Berlin 1864, Pag. 153.

***) Man har villet parallellisere Arbejdsløn og Kapitalrente og har kaldt dem respektive: Løn for det positive Arbejde i dette Ords almindelige Forstand, og Løn for det negative Arbejde, der skal ligge i «Afsavnet», i at man ikke konsumerer hele sit Arbejdsudbytte, men opsparer en Del deraf. Men man har her, som sædvanlig, ved at abstrahere for meget skudt over Maalet. Kapitalen dannes principalt ved Fortidens positive Arbejde, nemlig det Arbejde, som overhovedet skaber det Udbytte, af hvis Overskud Kapitalen jo maa tages; saa træder først Opsparingen (Ikke-

renten af for alt det, der er specifikt for Renten af Land, indtil vi har Jordrenten i Klasse med de andre Monopoler, da raaber man sit: *hic Rhodus! hic salta!* og vil allerede drage den praktiske Konsekvens. Men det, der glemmes, er, at Abstraktionen og Systematiseringen ikke er Andet end en Tilbageføring af Tingene til det fælles Ophav, det fælles Grundlag, det er en Maade, hvorpaa Fænomenernes Udviklingsgang anskueliggjøres, men det er ikke og kan ikke være en Belysning af Fænomenerne, som de ere.

Vi have set, hvorledes Jordmonopolet, Jordrenten, opstaar, — hvorledes viser den sig da i Samfundet? Jordrenten er knyttet til Besiddelse af Jord, d. v. s. til en af Hovedfaktorerne i Produktionen, den er et for Jorden ejendommeligt Overskud af Produktionen, fordi Jorden i de kultiverede Lande er begrænset, mere begrænset end Befolkningen sammesteds, og den vil i stedse højere Grad hæve Hovedet, hvor Befolkningens Pres imod Subsistensmidlerne tiltager i Stedet for at aftage, og hvor det ikke er Forbedringerne, men Befolkningens Forøgelse, der faar Overtaget. Man vil i saa Fald tvinges til stadig at gaa til daarligere Jorder, til en stedse mere intensiv Benyttelse af Jorden, d. v. s. i begge Tilfælde anvende større Produktionsomkostninger med mindre Udbytte. —

Konsumtionen) til, noget, [der dog jævnlig ikke vil fremkalde noget Afsavn og derfor ikke engang være et •negativt• Arbejde. Dette Fortidens Arbejde kan skyldes En selv, Ens Forfædre eller ogsaa Samfundet. Men medens det, Kapitalen saaledes har fælles med •Arbejdet• (Personens Arbejdsudbytte), netop er i høj Grad at skyldes det positive Arbejde, er den forskjellig fra Arbejdet: ved at være Fortidens Arbejde og ikke Nutidens (en fra Mennesket løsgjort Værdi, en evigtlevende Hovedstol) samt ved hyppigt at være Frugten af Andres og ikke af Besidderens eget Arbejde; og det er disse Forskjelligheder, der fremkalder den økonomiske Adskillelse imellem Kapitalrente og Arbejdsløn og tildels ogsaa den sociale Adskillelse imellem Kapitalist og Arbejder.

I højere Grad end paa noget andet Omraade, vis paa sit Fremskridt og af største Betydning som Led i Værdidannelsen, fremtræder Jordrenten i Stæderne. I de store fremadskridende Byer er det Beliggenhedens Værdi, der spiller Hovedrollen ved Bestemmelsen af Grundens Værdi, og det bliver derfor her mere klart og iøjnefaldende end andetsteds, i hvor høj en Grad Samfundsforholdene have Del i Monopoldannelsen, og i hvor ringe en Grad denne skyldes eget Arbejde. Stadjordrenten frembyder en ganske særlig Interesse som det skarpeste Udtryk for Jordrente-fænomenet og bliver derigjennem af afgjørende Betydning for hele Undersøgelsen om den private Ejendomsrets begrænsede eller ubegrænsede Nydelse, hvor Talen er om Jord*).

Jordrenten bliver altsaa, ikke en undtagelsesvis Gevinsterhvervelse indenfor en eller anden af de almindelige Produktioner, men den bliver indenfor Samfundets betydeligste og vigtigste Produktion det naturlige, det ordenligvis fremkommende Extraoverskud, Monopolet har i denne Produktion Sandsynligheden for sig, som det i andre har det imod sig, det er ikke en Lotterigevinst for en enkelt Lykkelig, det er en Skat fra hele Samfundet til den jordbesiddende Del deraf, en Overbefolkningsskat, en Skat paa Fremskridtet (naar dette ikke rammer Jordbenyttelsen), en Skat paa alle dem, der kræve Jorden for deraf at faa det daglige Brød, Tag over Hovedet, Land og Vand til deres industrielle Virksomhed, en Skat, der tvinger den store Mængde, hvor den kræver Jord i højere

*) Cfr., med Hensyn til Stadjordrenten, senest: Rau-Wagner, Lehrbuch d. polit. Oekonomie. 1. 9. Ausg. (Volkswirtschaftslehre. Grundlegung. Von Ad. Wagner). Leipzig und Heidelberg. 1876. §§ 352—62.

Grad, end Samfundet har Raad til at give det, til at betale stedse større Produktionsomkostninger for Jordproduktet og derfor ogsaa i stedse højere Grad skabe Jordrente for dem, der sidde inde med Land. Man kan med ét Ord sige, at Jordrenten er et Massemonopol, og at dets kvantitative Forskjellighed fra de andre Monopoler gjør det kvalitativt forskjelligt.

Det er saaledes Samfundet, hvem Jordrenten først og fremmest skyldes, og derfor har dette en Fordring paa hver enkelt Jordrenteejer. — Se vi, som nylig, særligt hen til Byerne, da vil i hvert Fald dér Monopolets Stadighed, Udstrækning og Betydning gjøre Jordejernes samlede Gjæld til Samfundet saa stabil og saa uhyre, at dette, principielt set, ikke vil kunne undlade, lige overfor det store Flertal af Medlemmer, der ikke ere Jordrentebesiddere, at fordre i det Mindste en Del af Gjælden betalt.

— Det vil i Forbindelse med Ovenstaaende være af Interesse at se Jordbesiddelsens Betydning i det Land, hvor den optræder ejendommeligst, og hvor Jordrentelæren fødtes, nemlig Storbritannien; og dernæst se, hvorledes dets betydeligste nyere Nationaløkonom har stillet sig til Spørgsmaalet om Jordrentens Konfiskation. — Jordrentespørgsmaalet er knyttet saa nær til Ricardo, og Ricardo er knyttet saa nær til den engelske Jordbund, at Spørgsmaalet er blevet det mest karakteristiske for den engelske Økonomi. Det maatte opstaa i England, thi i intet andet Land er Grundbesiddelserne paa faa Hænder saa umaadelige og saa udstrakte, i intet andet Land kan den samme Jorddrot samtidig være Ejer af en hel By med Hundredetusinder af Mennesker, samlede og sammenstuede paa det mindst mulige Areal, og af uhyre Park-

anlæg og Jagtrevierer, hvor der er ødslet saaledes med Plads, som om ikke hver Strimmel var Guld værd, og, kunde man sige, ødslet saaledes med Luft, som om selve den friske Luft ikke for Millioner af Mennesker i dette Land er en vanskelig erholdelig Vare*). I intet andet Land er Grundbesiddelsen saa lidet udbredt og Ejendomsret til Jorden saa fjern for den store Mængde. Dette Forhold har existeret i mange og lange Tider og var i fuldt Flor paa Ricardos Tid, ved Aarhundredets Begyndelse. Men det gjælder for allerstørste Delen endnu den Dag idag; en lille Tid var der Meningsforskjel derom, man troede, at Beskrivelsen af de abnorme Tilstande havde været overdreven, og tvivlede lidt om deres Tilstedeværelse, indtil en uhyre Indsamling af statistisk Materiale i de allerseneste Aar har slaaet følgende Kjendsgjæringer fast.

Jordens Fordeling i Storbritannien og Irland.**)

Storbritannien.

England og Wales (excl. London).	Antal af Ejendomsbesiddere.		Ejendommenes Størrelse.		Den aarlige Indtægt.	
	Antal.	%	acres.	%	£	%
Ejend. paa 10,000 acres og derover	290	0,03	4,141,158	12,5	5,353,163	5,4
Ejend. paa 1000 til 10,000 acres ...	4,917	0,5	13,974,507	42,3	21,554,487	21,5
Ejend. paa 1 til 1000 acres	264,340	27,1	14,741,921	44,7	43,969,513	44,2
Ejend. paa under 1 acre	703,289	72,4	155,924	0,5	28,475,140	28,6
Tilsammen	972,836		33,013,510		99,352,303	

*) Se de karakteristiske engelske Lovbestemmelser — citerede hos Finkelnburg: Die öff. Gesundheitspflege Englands. Bonn. 1874. Pag. 76—79 — om Kommunernes Pligt til at tilvejebringe offentlige Legepladser, Promenader og Parkanlæg, og deres Ret til Expropriation af privat Ejendom i dette Øjemed.

**) Cfr. •Die Grundbesitzverhältnisse im brittischen Reiche• af Prof. Joh. Conrad i •Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik•,

Storbritannien (fortsat).

Skotlands Land- distrikter.	Antal af Ejen- domsbesiddere.		Ejendommenes Størrelse.		Den årlige Indtægt.	
	Antal.	%	acres.	%	£	%
Ejend. paa 10,000 acres og derover	326	0,34	13,095,544	69,19	3,002,206	22,21
Ejend. paa 1000 til 10,000 acres ...	1,425	1,51	4,355,401	23,01	3,882,321	28,72
Ejend. paa 1 til 1000 acres	16,158	17,07	1,452,444	7,67	4,533,471	33,54
Ejend. paa under 1 acre	76,732	81,08	22,321	0,12	2,098,830	15,53
Tilsammen	94,641		18,925,710		13,516,828	
Skotlands 9 Byer over 20,000 Indb.	37,589		20,984		2,098,830	

Irland har 68,758 Ejendomsbesiddere, hvoraf 36,143 (52,6 %) have Ejendomme paa under 1 acre.

Baade Beretningen for England og Beretningen for Skotland lider ganske vist af store Unøjagtigheder. Det har været meget vanskeligt at holde de til Ejendomsretten nær grænsende Besiddelsesformer ude, dernæst ere en Del Ejere paa Grund af den Maade, hvorpaa Materialet er blevet samlet, regnet dobbelt, for Englands Vedkommende er jo endvidere paa den ene Side London aldeles ikke regnet med, paa den anden Side de øvrige store Byer ikke opførte for sig, endelig er det ikke let, trods Detaillerne i de omfangsrige Værker, at udfinde, hvor-

XXVI—XXVII. De for Conrads Afhandling til Grund liggende Værker ere: •Return of owners of land in England and Wales, exclus. of the Metropolis, presented to both houses of Parlam.». London 1875 (omtalt i •Nationaløk. Tidsskrift.», Bind 7, i Artiklen •Engelske Grundejere»). Endvidere: •Scotland. Owners of lands and heritages. 1872—73. Return.», Edinburgh, og endelig en i •Times» og senere i •l'Économiste français» (Juli 1876) meddelt Beretning fra det statistiske Bureau i Dublin om Jordforholdene i Irland.

meget der er udyrket, hvad der er Parkanlæg, hvad Græsning, hvad Bjerge og Bjergværker m. m. Men trods alle Mangler give Tallene, i hvert Fald til vort Øjemed, tilstrækkelig Oplysning. Man ser, at det er fejlt, naar man har antaget, at der kun var 30,000 Grundbesiddere i England, der er henved en Million, men tre Fjerdedele af disse eje kun under 1 acre Land. En halv Procent af Grundbesidderne eje Halvdelen af Englands Jord, — medens en halv Procent af Jorden er fordelt mellem de tre Fjerdedele af Grundejerne! Sex Grundejere eje hver 100,000 acres eller derover, d. v. s. hver 7 til 8 danske □ Mil, eller mere, og hver med en aarlig Indtægt af 7—8 Mill. Kroner. En Ottendedel af hele England og Wales er fordelt mellem knap 300 Ejere. — Og nu Skotland. I hele Landet, Byerne fraregnede, dele over fire Femtedele af Ejerne, nemlig de, der besidde under 1 acre Land, en Ottendedel Procent af Grundejendommen, medens en Tredjedel Procent af Ejerne, nemlig de, de have 10,000 acres Land og derover, sidde inde med langt over to Tredjedele af Landet og med over en Femtedel af Landejendommenes Indtægter. De tre største Grundbesiddere, trende «dukes», eje tilsammen ikke mindre end 30 à 40 danske □ Mil med en aarlig Indtægt af 4 Mill. Kroner.

Regnes i hele Storbritannien og Irland en Familie til 4,5 Personer, og tages hver Ejendomsbesidder som Hoved for en Familie, saa deltage i England og Wales 22,5%, i Skotland c. 17% og i Irland 5,7% af Familierne i Grundbesiddelsen. Men tre Fjerdedele heraf ere altsaa kun Familier, der have mindre end 1 acre Land i Besiddelse, — Sandsynligheden er for, at man regner rigtig, naar man regner 1 (én) Skæppe Land paa Familien.

I Virkeligheden deler saaledes nogle faa Procent af Befolkningen Landet imellem sig. — Man ser, at i et saadant Land har Spørgsmaalet om Beskatningen af Jordrenten en umaadelig Betydning. — Naar vi nu hertil knytte John Stuart Mills Forslag i saa Henseende, da er det ikke blot, fordi Forslagsstilleren er Stuart Mill, og fordi Forslaget er klarere i sin Motivering og mere konsekvent i sin Udførelse end de fleste andre Theoretikers, men ogsaa fordi — som vi senere skulle se — det knytter sig saare nært til de historiske Forhold, vi i det Følgende komme ind paa. Vi meddele derfor foreløbig disse Mills Forslag, uden Kommentar, idet vi blot forudskikke, at det er en Udtalelse fra Stuart Mills sidste Leveaar, et Slags Resumé af hans Mening om dette Spørgsmaal, fremsat til Forklaring af det engelse Landboreformselskabs Program (Papers on Land Tenure. Explanatory statement of the programme of the land tenure reform association)*).

«Der findes nogle Ting», siger Mill, «som — naar man overhovedet tillader dem at være Handelsartikler — uundgaaeligt faa Monopol. Ved dem alle har Staten en anerkjendt Ret til at sætte en Grænse for Gevinsten. Jærnbaner ere f. Ex. nødvendigvis et Monopol, og Staten sætter som Følge deraf en lovbunden Grænse for Billet-taxterne. Jorden er et af disse naturlige Monopoler. Efterspørgslen derefter er i alle fremadskridende Lande i stadig Stigen, medens Jorden kun forøges i ringe Omfang. Alle saadanne for Menneskelivet nødvendige Artikler have en aldeles utvivlsom Tendens til at stige i Pris, naar

*) Mill. Dissertations and Discussions. Vol. IV. London 1875. Pag. 242—45.

Formuen og Befolkningen voxer. Stigningen i Ejendomspriserne og Jordejernes Indtægter har i vort Aarhundrede været umaadelig. Delvis skyldes den ganske vist Forbedringer i Agerbruget og Anvendelse af Kapital paa Jorden. Men for en stor Del er den kun en Følge af den stigende Efterspørgsel efter Jordens Frembringelser og Byggegrunde, og vilde være indtruffen, selv om man ikke havde anvendt Noget paa Jordens Frembringelses-evne.

«Reformselskabet mener, at naar Staten tillod, at Jorden gik over i privat Besiddelse, burde den have forbeholdt sig denne Indtægtsforøgelse, og at Tiden ikke bør udviske denne Ret, hvilke Erstatningsfordringer den end kan fremkalde i Jordejernes Interesse. Jorden er hele Menneskehedens oprindelige Arvelod. Det sædvanlige og ganske vist bedste Argument for den private Jordbesiddelse er, at den er den stærkeste Bevæggrund til at faa Jorden til at give det størst mulige Udbytte. Men dette Argument taler kun for at overlade Ejeren den fulde Nydelse af de Værdier, han nedlægger i Jorden ved sin Anstrængelse og sine Udgifter. Der er ingen Grund til at lade ham tilegne sig en Værdiforøgelse, som han ikke har bidraget til, men som tilfalder ham paa Grund af Samfundets Fremgang i det Hele taget, d. e. ikke paa Grund af hans eget Arbejde, men ved Andres, ved hele Samfundets.

«Reformselskabet foreslaar ikke at gjøre noget Indgreb i de Ejendomserhvervelser, Jordejerne have gjort i tidligere Tider. Men det hævder Statens Ret til alle saadanne fremtidige Indtægtsforøgelser. Det foreslaar ikke at blande sig i, hvilken Værdi Jorden maatte have paa den Tid, det Princip, det kæmper for, vinder Parla-

mentets Bifald. Hvis en Jordejer, i Stedet for at blive sat i særlig Skat for en fremtidig Jordrenteforøgelse, foretrækker at overlade Staten sin Jord, gaar Selskabet ind paa, at Staten betaler ham dens Salgsværdi. Derved tilfredsstiller man fuldstændig alle hans berettigede Fordringer — paa samme Tid som Kjøbet vil blive i høj Grad fordelagtigt for Folket — da en Privatmand aldrig giver saa mange rede Penge for en indirekte Fordel, som den er værd for Staten, der ikke dør. Saaledes vil den Rigdomsforøgelse, som nu, kun i Kraft af Samfundets Fremskridt og ikke ved deres egne Fortjenester eller Opofrelser, flyder ind i Privatmænds Kasse, efterhaanden og efter en voxende Maalestok blive overførte til Nationen i sin Helhed, ved hvis samlede Anstrængelser og Opofrelser denne Forøgelse i Virkeligheden fremkommer. Staten vil faa hele Jordrenten af de Jorder, som frivilligt ere solgte til den af deres Ejermænd, sammen med en Skat af den eventuelt stigende Jordrente paa de Ejendomme, hvis Ejere have tilstrækkelig Tillid til Statens Retfærdighed og Maadehold til at foretrække at beholde Jorderne.» Saa vidt Stuart Mill.

III.

En systematisk Undersøgelse af Ejendomsskatternes Betydning burde meddele et Længdesnit — gennem Tid — og et Tværsnit — gennem Landene — af disse Skatters Historie. Men det er forbundet med store Vanskeligheder at gjøre dette. Lad os blot se paa alt det, der stiller sig i Vejen for at give et korrekt Billede af Udlandets Skatter, som de nu ere, man vil da forstaa de

meget større Vanskeligheder, der ere ved at give Skatternes Historie. Gjælder det om nogen Art af Skatter, at man har beholdt dem i Kraft af Theorien «en gammel Skat er en god Skat», saa gjælder det om Ejendoms-skatterne, in specie de egenlige Grundskatter. Disse basere som oftest paa en møjsommelig og langvarig Opmaaling af Grundene, og de reformeres sjælden helt, dels paa Grund af, at man nødigt vil kaste det store Arbejde bort, man en Gang har haft, dels paa Grund af Besværighederne ved at optage dette Arbejde paany, og endelig og væsenlig fordi disse Skatter ved deres Ælde ere gaaede over til at blive Prioriteter i Ejendommene, og en hel ny Ansættelse jo vilde miste Hovedforsvaret for de allerede bestaaende Skatter: deres Ælde. Ejendomsskatterne ere derfor særdeles hyppigt en Samling af Fortidslevninger, pyntede op og forbedrede ved moderne Lapper, der ere satte paa med et à to Aartiers Mellemlum. Men allerede dette vanskeliggjør Undersøgelsen af disse Skatters oprindelige Karakter og nuværende Virkemaade. Dertil kommer, at eftersom Skatterne hvile paa Skattelove, Anordninger, Resolutioner m. m., saa er en Undersøgelse af hine det samme som et Studium af disse. Men et Studium af fremmede Skattelove er ikke blot ikke let at gjøre af den Grund, at Materialet meget ofte savnes, men ogsaa fordi det, selv naar det er mere eller mindre fuldstændigt tilstede, hyppigt vil være meget vanskeligt at benytte og kunne give Anledning til større Misforstaaelser, end man er udsat for ved de fleste andre Undersøgelser. Medens man imidlertid, naar man ikke vil gaa til selve Kilderne, ved Statsskatterne kan benytte den righoldige finansvidenskabelige Literatur om dette Emne, saa fore-

ligger der i langt mindre Maalestok Bearbejdelser af de kommunale Skatter; uden særdeles vidtløftige Undersøgelser vil man derfor ved disse overhovedet ikke kunne faa nogen nøjere Kundskab, thi Ulykken er, at selve de kommunale Beretninger (Stadbureauberetningerne) stedse gaa ud fra, at Skatten «som bekjendt» lignes som «Hauszinssteuer», som «Katastralreinertrag», som «Gebäudesteuer», «Miethsteuer», «Grundsteuer», «Matrikulskyld», «Skat paa Huse og Gaarder» o. s. v., o. s. v. Man lærer vel deraf, at der de forskjellige Steder existerer Ejendoms-skatter, og at disse i Reglen dele sig i Huskatter og Grundskatter, men noget nøjere faar man ikke at vide om dem; og hvor varsom man maa være med *a priori* eller af faa Træk at slutte sig til en saadan Skats Karakter, det vil de overmaade indviklede kjøbenhavnske Ejendomsskatter, vi nedenfor komme til, tilstrækkelig kunne belære os om.

Med Hensyn til det statistiske Materiale om Grundejendomsforholdene er Forholdet omvendt noget bedre for Byernes end for Staternes Vedkommende. Vi have jo f. Ex. set, hvorledes Storbritanniens Grundejendomsstatistik først skriver sig fra de allersidste Aar, og dog lader en Del tilbage at ønske. Derimod foreligger der forskjelligt Materiale, indsamlet af Stadbureauerne, men endda ikke tilstrækkeligt til at være af virkelig Interesse. Det er mest summariske Oplysninger om Ejendommenes og Lejlighedernes Antal, om deres Assurancesum og om de Skatter, der gaar af dem. I den før citerede Afhandling af Prof. Conrad har denne sammenstillet Antallet af Ejendomme i en Del Byer i Tyskland samt i enkelte engelske og skotske Byer med Antallet af Indbyggere sammesteds, og derefter paavist, hvor mange

eller hvor faa Procent af Byens Familier, der kan antages at besidde faste Ejendomme. Men medens Udstrækningen af Besiddelse af fast Ejendom paa Landet — som før vist i Storbritannien — dog i det Hele og Store er en god Maalestok for Befolkningens Velhavenhed og Velvære, forekommer det os ikke, at dette er Tilfældet i Byerne. De faste Ejendomme i Byerne ere saa prioriterede, og Rigdommenes Anbringelse i Andet end Grundejendomme — i Kjøbmandsforretningerne og i Papirer (netop inklusive Prioritetsobligationer) — saa overvejende, at en summarisk Opgjørelse, hvorved man naaede til, at f. Ex. 10 à 15 pCt. af Byens Familier besade faste Ejendomme, snarere kunde blive vildledende til Bedømmelse af Rigdommenes Fordeling i Byerne, end oplysende. — Derimod vilde det unægtelig være af stor Interesse, hvis det statistiske Materiale kunde belære os om, hvorledes Værdien af de faste Ejendomme i Byerne har forandret sig fra Tid til Tid. Men umiddelbart foreligger der kun Lidet til Belysning af dette Spørgsmaal; den Vej, det laa nærmest at søge, er ved en Beregning ud fra de Summer, der ere indkomne af Ejendomsskatterne, tilbage til selve Ejendommenes Værdi. Men paa dette Punkt stiller Skattelovenes almindelige Karakter sig i Vejen. Hyppigst ere Ejendomsskatterne jo nemlig ikke paalignede direkte efter Ejendommenes Værdi i Handel og Vandel, og selv hvor de ere dette, ville saadanne Ting, som Skattefritagelse for visse Arter af Lejligheder, for visse Partier af Huset, ja endog, hvad der ikke er ualmindeligt, Fritagelse for Skat de første Aar, Huset benyttes, fuldstændig umuliggjøre Benyttelsen af Skatteansættelserne. Der staar den Udvej tilbage at benytte Salgspriserne og saa slutte fra

de solgte Ejendommens Værdi til samtlige Ejendommers. Vi tro ikke, at denne Vej er overdreven paalidelig, ogsaa paa Grund af, at Salgsværdien i visse ugunstige Aar maa være en temmelig tvivlsom Maalestok for alle Ejendommers Værdi, men forsaavidt Materialet hertil forelaa nogenlunde rigeligt — hvad det ikke gjør — vilde det dog kunne bønnytted med al mulig Forsigtighed og Forbehold; ogsaa med Hensyn hertil kunne vi henvise til de kjøbenhavnske Forhold, hvor de opgivne Salgsværdier kun har kunnet lede til en meget omtrentlig og reserveret Kalkule af Ejendommenes Værdiforandring. *)

Vi gaa herefter over til en Undersøgelse af et enkelt Steds Skatteforhold, nemlig Beskatningen af de faste Ejendomme i Staden Kjøbenhavn. — Det kjøbenhavnske Ejendomsskattesystem er, som ovenfor nævnt, meget indviklet, baade fordi der er forskellige Skatter, og fordi hver enkelt Skat er sammensat paa Basis af forskellige Principer. Vi gjøre først Rede for hver enkelt af Skatterne. **)

*) Cfr. Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik. I. Pag. 6—7. — Om de kommunale Skatter i Almindelighed hedder det ligeledes i Fortalen til den i Tyskland nylig udkomne Enquête om dette Æmne: *Die Literatur über diese Frage ist eine sehr spärliche und das nothwendige Material über die bisherigen Ausgaben und Einnahmen unserer Gemeinden ist wenig zugänglich.* Se: *Die Communalsteuerfrage. Zehn Gutachten und Berichte, veröffentlicht vom Verein für Socialpolitik. Leipzig 1877.* Bogen giver en Række interessante Bidrag til Kommunalskattespørgsmaalet men ifølge dens Anlæg alle af fragmentarisk Natur.

**) Cfr. Sørensens Samling af Bestemmelser for Kjøbenhavns Kommune, Kbhvn. 1864, Betænkningen fra den til Undersøgelse af de kommunale Skatter paa faste Ejendomme i Kbhvn. nedsatte Kommission af Medlemmer af Borgerrepræsentationen og Magistraten, Kbhvn. 1873, (om denne Betænkning udførligere nedenfor), samt Lovsamlingen.

Grundskatten paa Grunde indenfor Voldlinien er paalignet ved Reskript af 19de Marts 1756 og Anordning af 21de April 1812. Reskriptet af 1756 fordrer: 1) en Opmaaling af samtlige Grunde, der foretages af Ingeniører, hvorefter Resultatet indføres i Stadskonduktørens Matrikulsbog, 2) en Deling af hver af Grundene i visse Parter, eftersom hvad der kan anses for fuldt bebyggeligt og derfor er kontribuerende, eller hvad der maa anses for ubebyggeligt eller vanskelig bebyggeligt og derfor fritages for Skat, 3) en Undersøgelse af, hvad Fordel det ene Kvarter og den ene Gade eller den ene Ende af en Gade kan have fremfor den anden, 4) en Vurdering af hver Alen og derefter Fastsættelse af en indenfor visse Grænser efter Værdien varierende Taxt, 5) en Ansættelse af Grunden i Grundtaxtportioner, hvilke fremkomme ved at multiplicere Antallet af Alen med den for hver Alen fastsatte Taxt og da regne hver 80 Rdl. af det udkomne Beløb til 1 Portion. Anordningen af 1812 føjer da til, 6) at man skal beregne 2 pCt. af hver Bygnings Assurancesum og deraf danne Portioner à 100 Rdl. (saaledes altsaa, at 5000 Rdl. i Assurancesum giver én Portion), lægge disse Portioner til de ifølge Reskriptet af 1756 bestaaende, hvorefter da de samlede Portioner er Grundens Grundtaxtportioner, og Portionernes samlede Beløb Grundens Matrikultaxt. Skattebestemmelserne fritage forskellige offentlige Bygninger og ubebyggede Grunde for Skat; Anordn. af 1812 fordrer en Revision hvert 5te Aar med Hensyn til mulige Forandringer i Assurance-summen.

Grundskatten paa Grunde udenfor Voldlinien, i Forstæderne, baserer paa Lovene af 14de De-

cember 1857 og 19de Februar 1861 § 4. De vigtigste af disse Loves Bestemmelser ere: 1) Ubebygget Grund deles i tre Klasser, eftersom den benyttes til Græsning, Dyrkning, Gaardspladser o. L., til Haver eller til Handelsbrug, Tømmerpladser m. m. Den sidste Klasse regnes højest og vurderes til 5000 Rdl. pr. Td. Land. 2) Er Grunden bebygget, regnes Bygningens Værdi til Assuranceværdien, eller, hvor en saadan ikke findes, taxeres Bygningen; Grunden, hvorpaa Bygningen staar, bestemmes lig det Beløb, hvormed Ejendommens Værdi i Handel og Vandel overstiger Bygningens Forsikringsværdi, men maa dog ikke regnes til over 10 pCt. af denne. Den saaledes udfundne Beliggenheds Værdi ansættes klassevis for visse Strækninger, saaledes at Forskjellen imellem hver Klasse bliver 1 pCt. 3) De ubebyggede Grunde ansættes til 1 Grundtaxtportion for hver 3000 Rdl. af deres Værdi, de bebyggede Grunde til 1 Grundtaxtportion for hver 5000 Rdl. af deres plus Bygningens Værdi. 4) Forandringer i Bygningens Værdi undersøges aarlig af Stadskonduktøren, hvert 5te Aar foretages en almindelig Revision af Matriklen ved en Kommission, der dog træder sammen inden de 5 Aar, naar nye Gaders Anlæg m. m. skulde gjøre en partiel ny Taxation nødvendig. Forskjellige offentlige Bygninger og Grunde ere fritagne for Skat.

Den i Tid næste Skat paa Ejendommene er Bygningsafgiften, som er en Statsskat, medens de øvrige her nævnte Skatter ere Kommuneskatter. Bygningsafgiften, indført ved Frd. af 1ste Oktober 1802, lignes paa Arealet, dette beregnet i Kvadratalen, etagevis fra Grunden til Taget; den paalignes forskjelligt, eftersom det er Forhus eller Side- og Baghus, det første med $1\frac{1}{2}\beta$, det sidste

med 1 β pr. \square Alen. Ved Frd. af 4de September 1809 forhøjedes Bygningsafgiften til $1\frac{3}{4}$ Gange det oprindelige Beløb, ved Frd. af 17de April 1816 til $2\frac{3}{4}$ Gange det oprindelige Beløb. Forskjellige senere Love fastsætte særlige Skattebestemmelser for visse Kjælder- og Kvist-rum (navnlig L. af 23de December 1861, at Forhuskjælder-rum, der ikke ere indrettede til Beboelse eller Næringsbrug, skulle fritages for Bygningsafgift). Lejligheder paa under 64 \square Alen, der beboes af 1 Familie, var ved Loven af 1802 fritaget for Skat; ved L. af 4de Marts 1857 \S 2 ophævedes denne Frihed for nye Bygninger strax og for gamle efter 10 Aars Forløb, men Fritagelsen indførtes igjen ved L. af 16de Februar 1866 og udvidedes yderligere ved L. af 16de April 1873 til efterhaanden (i Løbet af 5 Aar) at træde i Kraft for Lejligheder paa indtil 80 \square Alen.

Paa Basis af Bygningsafgiftens Bestemmelser paalignedes i Aarhundredets Løb forskjellige kommunale Skatter, som samledes under Areal-skatten. (Se nedenfor).

Brolægnings-skatten skyldes Frd. af 20de August 1777 og er paalignet i Forhold til den Gades Bredde, i hvilken Ejendommen ligger, og til selve Bygningens Façade; den optræder kun som en selvstændig Skat indenfor Voldene. Udenfor Voldene lignedes den paa Grundtaxten, og blev til en af de Skatter, som smeltede sammen med Grundskatten.

For Fuldstændigheds Skyld nævne vi endnu, at Loven af 15de Maj 1868 fastsætter, at der skal udredes 4 β af hver 100 Rdl. af hver af Stadens faste Ejendommers Assuranceværdi, til Bestridelse af Brandvæsenets Udgifter.

Denne Skat hviler dog kun umiddelbart paa de faa Ejendomme, som ikke have assureret i Brandassurance-selskaberne, da disse ellers betale Skatten. — Loven af 19de Februar 1861, § 3 fastsætter, at de Embedsmænd og Betjente, der have Fribolig i kongelige eller andre saadanne offentlige Bygninger, hvoraf Arealskat ikke svares, skulle erlægge 2 pCt. af deres Gager, medmindre de foretrække at faa deres Lejlighed opmaalt og saa betale den almindelige Skat.

Af de nævnte københavnske Ejendomsskatter er som sagt Bygningsafgiften udelukkende en Statsskat og bestaar paa den Maade og i det Omfang, som vi ovenfor have vist. — De øvrige Skatter derimod ere kommunale Skatter, og for dem gjælder de i L. af 19de Februar 1861 om Skatternes Fixering fastsatte Bestemmelser. Grundskatten og Arealskatten ere kun Fællesnavne og ere sammendragne af en hel Række af Skatter, som i Tidens Løb paalignedes henholdsvis paa Basis af den ved Anordningerne af 1756 og 1812 fastsatte ovenfor forklarede Grundtaxt, og den ved Frd. af 1802 fastsatte Skat paa Arealet; disse Skatter kunde opkræves med vexlende Beløb efter Kommunens Behov. Dette er ikke mere Tilfældet. Forsaavidt ikke Bygningsforandring eller Omvurdering af Bygningerne eller af Beliggenhedsværdien foranlediger nogen Forøgelse eller Nedsættelse af Ejendommens Skatter, ere disse fast paalignede paa Ejendommen; hvis Ejendomsskatterne saa ikke strække til til Kommunens Behov, paalignes det øvrige ved Indkomstskatten. De faste Ejendomme i København bære altsaa, foruden Bygningsafgiften til Staten, i Almindelighed følgende tre Skatter.

1) Grundskatten, sammensat af

Renovationsskat, pr. Grundtaxtportion	2 Rdl. 3 Mk. » β
Vægterskat,	— 1 — 4 — 12 -
Lygteskat,	— 1 — 3 — 8 -
Borgervæbningsskat,	— " — 2 — 12 -
$\frac{2}{3}$ Ligningskat,	— 1 — 3 — " -
Tilsammen,	— 7 Rdl. 5 Mk. » β

Brolægningskat udenfor Voldene, pr.

Grundtaxtportion	1 Rdl. 3 Mk. » β
Tilsammen, pr. Grundtaxtportion	9 Rdl. 2 Mk. » β .

2) Brolægningskat indenfor Voldene, der lignedes med 36 β for hver □ Alen af Gadens Fladeindhold, beregnet efter Bygningsfacadens Længde og det halve af Gadebredden.

3) Arealskatten, sammensat af

Fattigskat = 3 Gange Bygningsafgiftens oprindelige Beløb (af Forhus $1\frac{1}{2}$ β , af Side- og Baghus 1 β pr. □ Alen, etagevis)

Vandskat = $1\frac{1}{3}$ —	—
Ligningskat = $\frac{1}{6}$ —	—
Tilsammen = $4\frac{1}{2}$ Gange	—

De tre nysnævnte Skatter have i de sidste to Aartier gennemsnitlig aarlig givet følgende Indtægter*):

	1856—60.	1861—65.	1866—70.	1871—75.
	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.
Grundskat	377,000	403,440	438,500	498,600
Brolægningskat	98,200	95,760	92,600	90,000
Arealskat	821,240	902,080	926,900	1,140,200
Tilsammen	1,296,440	1,401,280	1,458,000	1,728,800

*) Cfr. Staden Kjøbenhavns Regnskaber og •Statistiske Oplysninger om Staden Kjøbenhavn•. I. Tabel 72.

I de enkelte Aar 1871—75 have Beløbene for nedestaaende Skatter været:

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.	Kroner.
Grundskat . . .	458,601	490,341	500,434	516,882	526,595
Brolægnings- skat	90,085	89,206	90,102	90,262	90,187
Arealskat . . .	1,064,671	1,103,442	1,138,422	1,177,713	1,216,901
Skat af Frihølig i offentlige Byg- ninger	9,177	6,693	3,618	6,915	6,493
Bidrag til Ud- gifterne ved Brandvæsenet i København	97,310	79,022	80,761	106,260	84,018
Bygningsafgift .	654,148	678,236	799,171	710,691	731,507
Indkomstskat .	676,081	717,795	811,902	978,380	774,648

Forinden vi gaa over til en kritisk Behandling af de københavnske Skatter, skulle vi som Supplement til den faktiske Fremstilling af disse føje en Gjengivelse af de vigtigste Bestemmelser om de kommunale Ejendoms-skatter i Kjøbstæderne efter Loven af 11te Februar 1863.

Al til Kjøbstaden hørende Grund skal, ifølge denne Lov, forsaavidt dette ikke allerede er sket, sættes i Hartkorn. Den Afgift til Kommunen, som aarligen skal udredes for hver Td. Hartkorn i Grundskat, og den Brøk af den skattepligtige Assuranceværdi, som aarlig skal svares for Bygningerne i Huskat, fastsættes — særlig for hver Kjøbstad — i en Vedtægt, som affattes af Kommunalbestyrelsen. Det udfundne Gjennemsnitsbeløb af de hidtil (1853—62) af de faste Ejendomme baarne Udgifter danne Grundlaget for disses fremtidige Beskatning.

Dog bør det intetsteds være mindre end en Sjettedel af alle de Udgifter, som efter Gjennemsnittet af de ovennævnte 10 Aar i det Hele har været Gjenstand for kommunal Ligning paa Ejendomme og Personer, og forsaavidt det er større end en Fjerdedel, kan det nedsættes hertil. I Vedtægten bestemmes det derefter, i hvilket Forhold det saaledes fastsatte Beløb skal deles mellem Grund og Bygninger, hvorved der skal tages Hensyn til samtlige i Kjøbstaden bestaaende Forhold. Endvidere bestemmes det i Vedtægten, om der skal foretages en Klassifikation af Ejendommene efter deres Beliggenhed. Behøves ingen Klassifikation, fordeles det Beløb, som skal bæres af Grunden, ligelig paa Grunden og Jordernes samlede Hartkorn, hvorved det udfindes, hvor stort et Beløb i Grundskat der bliver at svare af en Td. Hartkorn eller Dele af samme, og ligeledes fordeles det Beløb, som skal udredes af Bygningerne, ligelig paa disses samlede Assuranceværdi ved Udgangen af Aaret 1862, hvorved det udfindes, hvor mange (hele) Rigsdaler Assuranceværdi der svarer til en Skilling Rigsmønt i Husskat. Anses Klassifikation for nødvendig, kan den gjøres gjældende enten gennem Hartkornet eller gennem Assurancesummerne. Vedtages det at klassificere efter Hartkornet, deles Ejendommene i 2 Hovedklasser, nemlig Kjøbstadjorderne (indenfor Grænsen af «den sammenbyggede Stad») og Kjøbstadgrundene, og efterat det er bestemt, hvor stor en Del af Grundskatten der skal hvile paa hver Hovedklasse, fordeles den Del, der skal falde paa Jorderne, efter det Hartkorn, hvortil de i Matrikulen ere ansatte. Forinden Fordeling finder Sted af det Beløb, som falder paa Grundene, deles disse strøgvis efter deres mere eller mindre fordelagtige Beliggenhed, navnlig for borgerligt Erhverv, men uden

Hensyn til, om de for Tiden ere bebyggede eller ikke, i Klasser indtil 10. De til 1ste Klasse henførte Grunde regnes ikkun for det Hartkorn, hvortil de i Matrikulen ere ansatte, men for de i 2den Klasse satte Grunde regnes dette to Gange, for de i 3dje Klasse satte tre Gange og saa fremdeles. Vedtages det at klassificere efter Assurancesummerne, deles Ejendommene overensstemmende med de ovennævnte Hensyn i Klasser indtil 10. For de til 1ste Klasse henførte Bygninger ansættes den skattepligtige Assuranceværdi til selve den Sum, for hvilken Bygningerne ere brandforsikrede, men for de i 2den Klasse satte Bygninger forhøjes den skattepligtige Assuranceværdi med 10 pCt., for de i 3dje Klasse satte med 20 pCt. og saaledes fremdeles, hvorefter 10de Klasse forhøjes med 90 pCt. Begge Klassifikationer kunne ikke anvendes samlede i samme Kjøbstad, dog at Grundenes to Hovedklasser kunne bibeholdes, naar Klassifikationen efter Assurancesummerne bruges. Den fastsatte Ordning revideres 5 Aar efter Lovens i Kraft Træden og forøvrigt ordenligvis hver 20de Aar, saaledes at Forandring i de fastsatte Beløb til anden Tid kun kan ske ved Nybygning eller Tilbygning, Udstykning eller Sammenlægning af Grunden o. L.

Forskjellige offentlige Bygninger og Pladser m. V. giver Loven, som sædvanlig, Skattefrihed eller Skattelettelse.

IV.

Den forvirrede og kunstige Samling af Bestemmelser, som danner de kjøbenhavnske Ejendomsskatter, har hyppigt nok været Gjenstand for Kritik. Der hører ikke

megen sund Sans til for at se, at Skatter, der ere baserede paa Matrikler, som ere 100 Aar gamle og derover, ikke paa nogen Maade kan antages at være i Overensstemmelse med Ejendommenes Værdi. Dertil var Matriklen for unøjagtig, dertil er Fastsættelsen af «den Fordel, det ene Kvarter og den ene Gade eller den ene Ende af en Gade har fremfor den anden» noget i Tidens Løb altfor varierende, dertil er Forbindelsen imellem Grundens Ansættelse til Grundtaxportioner, ved hvilken man dog tildels rettede sig efter Beliggenheden, med Bygningens Ansættelse (efter Assurancesummen) altfor meningsløs, idet jo herved Beliggenhedshensynet for Ejendommen i sin Helhed svækkes endnu mere; alt dette falder strax i Øjnene. Men endnu langt uheldigere er Bygningsafgiften eller — fra det kommunale Standpunkt — Arealskatten; der er her end ikke tilnærmelsesvis gjort Forsøg paa Retfærdighed, et vist Areal betaler — for nu at nævne to Sæt Nabogader — samme Skat paa Østergade og i Kristenbernikovstræde, i Frederiksberggade og i Kattesundet, ganske uden Hensyn til disse Arealers saa yderst forskellige Værdi; dertil kommer, at denne Skat, som den ovenfor meddelte Tabel udviser, er den dominerende, den har størst Betydning og giver nutildags vore Ejendomsskatter deres Præg. Endelig er ogsaa Brolægningskatten saare ubillig; man deltager i denne Skat efter Gadens Bredde, som om vore bredeste Gader vare de bedst beliggende, som om netop ikke mange af den gamle Bys bedste Handelsgader ere smalle og forholdsvis lidet kostbare at brolægge; Brolægningskatten, der som saadan kun opkræves indenfor Voldene, falder imidlertid med et saa moderat Beløb paa enhver Ejendom, at dens Indflydelse ikke er betydelig.

Man ser, hvor tarveligt et Hensyn der er taget til, hvad Ret og Billighed kræver; disse Skatter ere for største Delen Enevældens, man har taget Pengene, hvor man kunde faa dem, det Lette og det Bekvemme har spillet Hovedrollen, man har undgaaet at komme ind paa Livet af Individerne. Jo værre Tiderne vare, des slettere bleve Skatterne. Det Hensyn, man havde taget 1756, Hensynet til Ejendommenes effektive Værdi i Kraft af deres Beliggenhed, det tog man ikke 1802, da Foranstaltningerne til Landets Sikkerhed, «de store Summer, som dertil af Vores Kasse have maattet udredes, saavelsom de øvrige, formedelst de stigende Priser paa alle Nødvendigheder, tiltagende Statsudgifter», krævede nye Skatter, saa lagde man en Skat paa, der var høj, tung, trykkende, saa at sige en Kopskat paa Ejendommene, eftersom disse vare store eller smaa, ikke efter, hvad de i Virkeligheden evnede at give. Og senere hen, da Forholdene vare endnu værre, 1812, ødelægger man Grundtaxten helt ved at føje Bestemmelsen om Bygningernes Ansættelse i Grundtaxtportioner til, og samtidig indføres saa Arealskatten paa Basis af Statens Bygningsafgift, fordi man havde Grundlaget, ihvor slet dette end var.

Og Fortidens Synder hævnede sig. Uden Mod til at bryde med det gamle System indfører man 1857 en ny Skat i Forstæderne, hvor Ønsket om at knytte denne til den gamle Skat foraarsager en ny Grundtaxt, og hvor man — for at give den formelle Retfærdighed, hvad der tilkom den — nu delte Grundene i tre Dele og satte et stort Apparat i Scene for en lidet vigtig Skat med en ringe Afgift, hvor den var højest, og med en Inddeling af Grundene, hvor det er vanskeligt nok at finde Kriteriet for Adskillelsen imellem Klasserne. Dertil kommer Skat-

ternes Indviklethed, Uforstaaelighed og Uklarhed, der satte Folk ude af Stand til at gjøre sig Rede for dem, og endelig tilsidst Forskjellen mellem Beskatningen i den gamle By og i Forstæderne, der gjorde Sit til at sætte ondt Blod.

Et væsenlig Fremskridt skete der dog unægtelig ved Skatternes Fixering (Loven af 1861), hvorved man gjorde dem til en Slags Prioriteter i Ejendomme, dernæst ved Forstædernes tætte Bebyggelse, hvorved Modsætningerne imellem den indre og ydre Bys Beskatning meget formindskedes, og endelig har Fritagelsesbestemmelserne for Bygningsafgift og Arealskat paa de smaa Lejligheder — Bestemmelser, hvis Betydning vi forøvrigt ikke her skulle gaa ind paa at analysere — jo dog til enhver Tid søgt at tage det værste Tryk bort fra de ubemidlede Klasser.

Men hvor ulige og vilkaarlige vore Ejendomsskatter dog principielt ere, det vil en statistisk Opgjørelse af deres Virkemaade bedst kunne vise, og Materialet hertil er givet i det af Magistraten udgivne statistiske Tabelværk om Stadens faste Ejendomme.

Det Materiale af Tabelværket, vi ville benytte, meddeler en Række af Tabeller angaaende Lejeindtægten af Lejligheder i Kjøbenhavn og angaaende Skatterne paa de faste Ejendomme, saavel rodevis som gadevis^{*)}. Det lader sig imidlertid ikke gjøre uden videre paa denne Basis at sammenligne de forskellige Roders eller Gaders Skatter, dertil spiller Fritagelserne for Bygningsafgift og Arealskat for betydelig en Rolle. Fritagelsen for Bygningsafgift og Arealskat for Lejligheder paa under 64 □ Alen, der beboes af én Familie, den delvise Fritagelse for

^{*)} Tabelværk til Kbhvn.'s Statistik I. Tabel VI—VIII, Pag. 68—93.

Bygningsafgift for Lejligheder paa indtil 80 □ Alen og de ved disse Skatter forøvrigt fastsatte Fritagelser bevirke, at 8 pCt. af det i 1875 til Arealskat og Bygningsafgift optagne Areal ikke betalte Skat; men hvad der for en Sammenstilling af Skattebyrden i de forskjellige Dele af Byen er væsenligere: Fritagelsesprocenten er 2 à 3 Gange saa stor i den ene Del af Byen som i den anden. Det viser sig nemlig, at det fritagne Areal udgjør af det hele Areal:

i den ældre Del	5,7 pCt.
i den nyere Del (Gammelholm, Ny-	
boders og Nyholms Roder)	6,0 —
i Voldkvartererne	11,2 —
i Forstæderne	<u>13,2 —</u>
i hele Byen	8,0 pCt.

Man ser, at det gaar umuligt an uden videre at sammenligne Skattebyrden i de forskjellige Dele af Byen, thi baade ere Tallenes absolute Størrelse af Betydning (jo navnlig i Forstæderne), og er Forskjellen mellem de forskjellige Dele af Byen overordenlig stor; naar derfor Skatten opgives som 11,46 og 11,36 pCt. af Lejeindtægten respektive i «den ældre Del» og i «Forstæderne», saa vil det i Virkeligheden sige, at det effektivt beskattede Areal i Forstæderne bærer en langt større Byrde end i den ældre Del af Byen. Fritagelsernes Betydning kan ogsaa ses ved saadanne enkelte Exempler, som at medens Skattens Procent af Lejeindtægten i Forstæderne gennemsnitlig er 11,36 pCt., saa er den i «Lægeforeningens Boliger», hvor det fritagne Areal udgjør 88 pCt. af hele Arealet, 3,37 pCt., eller i Nørrebrostræde, hvor hele Arealet er fritaget for Arealskat og Bygningsafgift, endog kun 0,56 pCt. For at hindre Fritagelsernes forstyrrende Virk-

ning have vi derfor i den følgende Oversigt kun medtaget samtlige de Gader i alle Dele af Staden, i hvilke der aldeles intet Areal er fritaget for de nævnte Skatter. Idet vi formode, at de Fejl, Materialet, som alt statistisk Materiale, indeholder, nogenlunde opveje hverandre i de forskellige Gader, anse vi den følgende Tabel (hvor kun enkelte overordnede exceptionelle Angivelser ere ladte ude af Betragtning) som en god Maalestok for Bygningsafgiftens og de kommunale Ejendomsskatters Fordeling i Kjøbenhavn.

Ejendomsskatterne udgjøre af Huslejen (1875)

pCt.	I Gaderne.	Samlet Etageareal (i □ Alen).	Samlet Husleje (i Kroner).
6—7	Integade, Nygade	19,641	85,120
7—8	Store Kirkestræde, Kristiansholmso, Kongens Nytorv, Refshaleen, Udenfor Jærnbanedæmningen, Vej til Nygaardsjorden, Vej til lille Vennersminde	80,929	219,250
8—9	Amagertorv, Vestervoldgade	88,333	264,200
9—10	Frederiksberggade, Halmstræde, Højbroplads, Skoubogade, Vimmelskiftet, Tømmerpladsvej, Bangertsgade, Rosenvængets Sideallé, Strandpromenaden	182,342	494,244
10—11	Hvælvingen, Klareboderne, Kristiansgade, Kronprinsensgade, Nikolajgade, Silkegade, Slotsholmsgade, Størrestræde, Ved Stranden, Cort Adellersgade, Niels Juelsgade, Østervold, Gl. Kalkbrænderivej, Petersborgvej, Rosendalsvej, Rosenvængets Tvervej, Vej til Raadmandsmarken, Vesterfælleds Møllevej, Øster Allé	260,958	628,655
11—12	Vestergade, Gl. Farimagsvej, Strandpromenaden (i Voldkvarteret), Cita-		

pCt.	I Gaderne.	Samlet Etageareal (i □ Alen).	Samlet Husleje (i Kroner).
	delsvej, Frederiksberg Allé, Rosenvængets Allé, Hovedvej og Parallelvej, Sortedamsdosseringen, Valdemarsgade	186,432	382,784
12—13	Brolæggerstræde, Gammeltorv, Kronprinsessegade, Snaregade, Store Kongensgade, Amerikavej, Odinsgade, Rahbeks Allé, Svendsgade	289,622	566,622
13—14	Børgade, Hindegade, Kristianshavns Voldgade, Krøyers Plads, Kultortv, Kvæsthusgade, Stokhusgade, Tornebuskegade, Havremarksvej, Væredamsvej	146,481	288,504
14—15	Hausergade, Skvaldergade, Hejbergsgade, Amagerbro, Enghavevej	41,575	74,634
15—16	Boldhusgade, Fortunstræde, Frederiksgade, Larslejstræde, Citadelsvej, Nørreallé, St. Hanstov	64,959	112,764
16—17	Ny Toldbodgade, Frydsvej	17,344	27,310

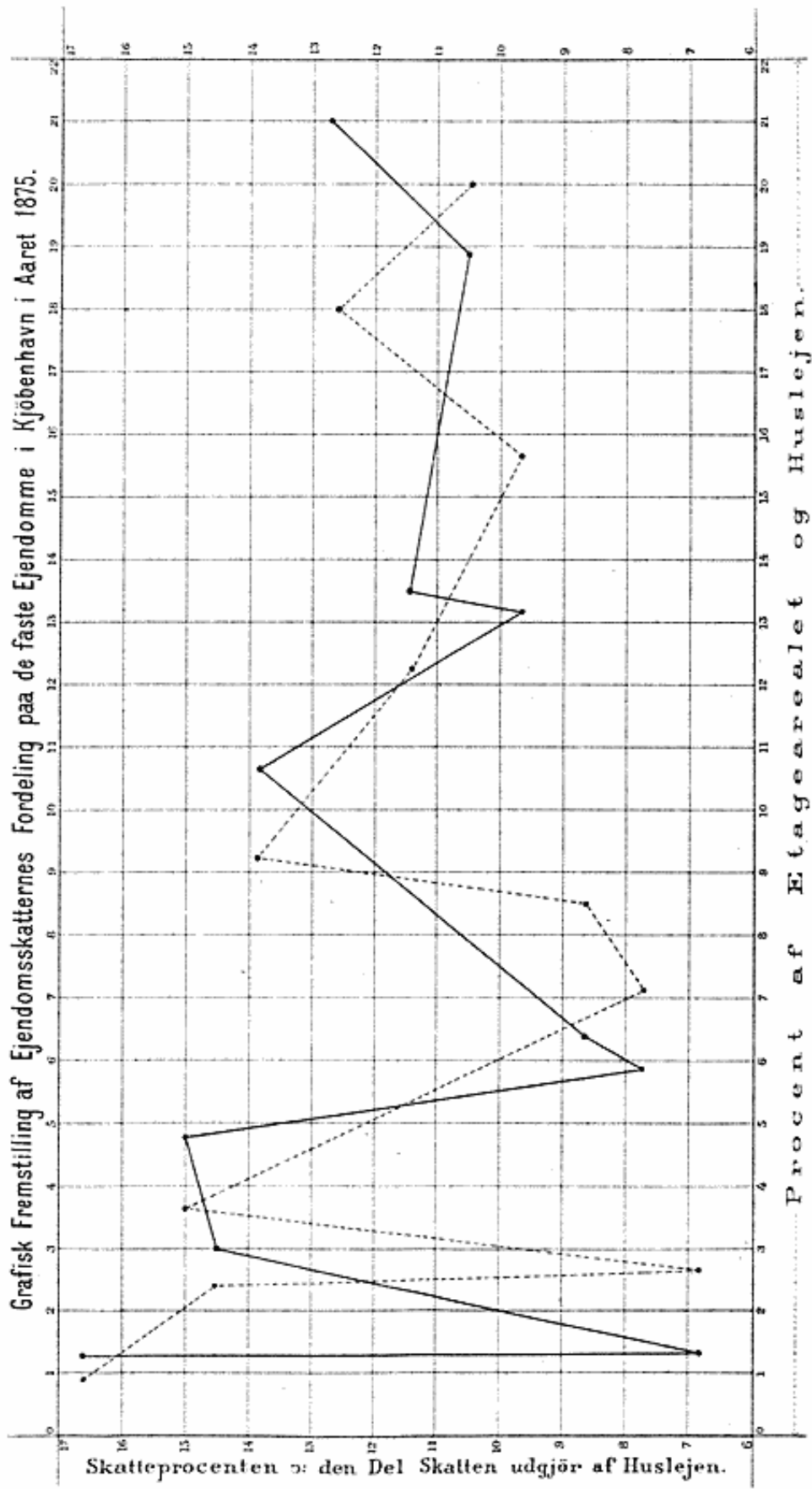
Disse Gaders samlede Etageareal udgjør saaledes 1,378,616 □ Alen, eller 13,1 pCt. af Stadens samlede Etageareal, og den samlede Husleje ialt 3,144,087 Kroner eller 14,8 pCt. af Stadens samtlige Lejesummer. — Den hosstaaende grafiske Fremstilling angiver nøjagtigt, hvor stor en Del af det her medtagne Etageareal og af den her medtagne Husleje hver enkelt Skatteprocent omfatter. Tavlens Zigzaglinjer forekommer os at være den bedste Illustration til Forstaaelse af det københavnske Ejendomsskattesystems Virkninger.

(Se omstaaende grafiske Fremstilling. — Afhandlingens Fortsættelse og Slutning i næste Hefte.)

Forklaring af den grafiske Fremstilling.

Til Forklaring af den grafiske Fremstilling hidsættes Følgende. Tallene paa den lodrette Linje angiver Skatteprocentens Størrelse, d. v. s. den Procent, Skatten udgjør af Huslejen. Tallene paa den vandrette Linje angiver Procenten af det samlede Etageareal og den samlede Husleje i Kjøbenhavn (det Areal og den Husleje, her er taget i Betragtning, — se ovenfor). Den ubrudte Linje angiver Forholdet mellem Skatteprocenten og det samlede Etageareal, den punkterede Linje Forholdet mellem Skatteprocenten og den samlede Husleje. Saaledes viser f. Ex. det første markerede Punkt paa den ubrudte Linje, at en Skatteprocent af 16—17 (16,5) hviler paa 1—2 (1,3) Procent af Arealet, d. v. s., at paa 1,3 Procent af det samlede Etageareal i Kjøbenhavn udgjør Ejendomsskatterne 16,5 Procent af Huslejen. Paa samme Maade viser det første markerede Punkt paa den punkterede Linje, at en Skatteprocent af 16—17 (16,5) hviler paa 0—1 (0,9) Procent af Huslejen, d. v. s., at paa 0,9 Procent af den samlede Husleje i Kjøbenhavn udgjør Ejendomsskatterne 16,5 Procent af Huslejen.

Grafisk Fremstilling af Ejendomsskatternes Fordeling paa de faste Ejendomme i Kjøbenhavn i Aaret 1875.

— Skatteprocentens Svævinger, sammenholdt med Etageareals Størrelse.
 - - - Skatteprocentens Svævinger, sammenholdt med Huslejens Størrelse.